

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

47594

Aşağıdaki sorularımın, **Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanı Murat Kurum** tarafından Anayasanın 98 ve İç Tüzüğü'nün 96. ve 99. Maddeleri gereğince yazılı olarak cevaplandırılmasını arz ederim.

Öznur Bartin

Hakkâri Milletvekili

Hakkâri'nin Merkez ilçesine bağlı Kavaklı (Marunis) Köyü sınırlarında, Kato Dağı Suvara Xele Geçidi ile Yoncalı (Anitos) mevkiinde yürütüldüğü belirtilen madencilik faaliyetlerine ilişkin yurttaşların Hakkâri Valiliği ve Cumhuriyet Başsavcılığına başvuruda bulunması, yalnızca belirli bir ruhsat sahasına ilişkin idari bir uyuşmazlık değil; Türkiye'de giderek derinleşen ekolojik yıkım politikalarının Hakkâri'deki güncel yansımalarından biridir.

Yurttaşların beyanlarına göre, yaklaşık beş bin kişinin müşterek kullanımında bulunan alanlarda arazi sahiplerinin bilgisi ve rızası alınmaksızın madencilik faaliyetleri yürütülmekte; mera alanları ve doğal yaşam alanları tahrip edilerek bölgenin ekolojik bütünlüğü geri dönüşü güç biçimde zarar görmektedir. Bu başvurular, yaşanan sürecin yalnızca çevresel değil, aynı zamanda hukuki ve toplumsal bir sorun hâline geldiğini göstermektedir.

Kavaklı'da yaşananlar münferit değildir. Türkiye genelinde madencilik faaliyetleri, doğal varlıkların korunmasından ziyade sermaye birikimini önceleyen politikalar doğrultusunda yaygınlaştırılmakta; su havzaları, meralar, ormanlar ve yüksek dağ ekosistemleri geri dönüşü olmayan bir ekokırım süreciyle karşı karşıya bırakılmaktadır. Polen Ekoloji Kolektifi'nin verilerine göre yalnızca son bir buçuk yılda Trabzon ilinden daha büyük bir alanı ifade eden 468 bin 784 hektarlık arazi madencilik faaliyetlerine açılmış, bu alanlarda 202 mega maden projesi planlanmıştır. Aynı süreçte ÇED mekanizmalarının işlevsizleştirildiği ve ülkenin ortak doğal varlıklarının madencilik şirketlerine tahsis edildiği yönündeki eleştiriler kamuoyunda giderek artmaktadır.

Bu politikaların en ağır sonuçlarının yaşandığı illerin başında Hakkâri gelmektedir. 2023 yılı itibarıyla il genelinde 20'nin üzerinde aktif maden ruhsatı bulunurken son bir yılda beş yeni ruhsat alanının daha ihale edilmesi, ilin neredeyse bütün ekolojik havzalarının madencilik baskısı altına girdiğini göstermektedir. Bazı ruhsat sahalarının yerleşim alanlarına yaklaşık 250 metre, su varlıklarına ise yalnızca 70 metre mesafede bulunması yaşam hakkı ile sağlıklı ve dengeli çevrede yaşama hakkı bakımından ciddi riskler doğurmaktadır. Şemdinli'den Yüksekova'ya, Derecik'ten Kavaklı'ya kadar uzanan geniş coğrafyada yürütülen madencilik faaliyetleri mera alanlarını, tarım arazilerini, su varlıklarını ve biyolojik çeşitliliği tehdit etmektedir.

Kavaklı Köyü ise bu sürecin en çarpıcı örneklerinden biridir. Bölgede daha önce yürütülen madencilik faaliyetleri nedeniyle su varlıklarının kirlendiği, toprağın verimsizleştiği, hayvancılığın zarar gördüğü ve yurttaşların göçe zorlandığı uzun yıllardır dile getirilmektedir. Mahkeme kararlarına rağmen faaliyetlerin sürdürüldüğü yönündeki iddialar ise hukuk devleti ilkesi bakımından açıklığa kavuşturulması gereken ciddi bir sorundur.

Öte yandan Hakkâri; Cilo-Sat Dağları, Sat Buzul Gölleri ve Zap Havzası gibi eşsiz ekosistemlere ev sahipliği yapmakta, buna karşın maden ruhsatları bu hassas alanlarda yoğunlaşmaktadır. İlin tamamının birinci derece deprem kuşağında yer alması da maden atık depolama alanları ve zenginleştirme tesislerinin yaratacağı riski artırmaktadır. Enerji ve kalkınma gerekçesiyle meşrulaştırılan bu politikalar, doğal varlıkların sermaye lehine tahsisini derinleştirirken doğanın metalaştırılmasına, yaşam alanlarının tasfiyesine ve yurttaşların topraksızlaştırılmasına yol açmaktadır.

Bu nedenle yalnızca Hakkâri'nin Kavaklı (Marunis) Köyü'nde değil, ekolojik yıkımın yaşandığı tüm bölgelerde yürütülen madencilik faaliyetlerinin yaşam hakkı, ekolojik bütünlük, kamu yararı ve hukukun üstünlüğü ilkeleri çerçevesinde yeniden değerlendirilmesi zorunludur. Hasandin Yaylası'ndan Zap Vadisi'ne, Cudi'den Munzur'a, Akbelen'den Kaz Dağları'na kadar ülkenin farklı coğrafyalarında ortaklaşan ekokırım politikalarının bütüncül biçimde ele alınması; telafisi mümkün olmayan zararların önlenmesi amacıyla başta Hakkâri'nin Kavaklı (Marunis) Köyü olmak üzere ekolojik yıkıma neden olduğu ileri sürülen madencilik faaliyetlerinin bağımsız bilimsel incelemeler tamamlanıncaya kadar durdurulması ve yurttaşların itirazlarının etkin biçimde değerlendirilmesi büyük önem taşımaktadır.

Bu bağlamda;

1. Hakkâri ili genelinde yürürlükte bulunan maden ruhsatlarının kaçına ilişkin ÇED Olumlu, ÇED Gerekli Değildir veya çevresel izin kararı verilmiştir? Bu ruhsatların ilçe bazındaki dağılımı ile yerleşim alanları, içme ve kullanma suyu havzaları, mera alanları, tarım arazileri, orman alanları, milli parklar ve diğer korunan alanlarla çakışan ruhsat sayısı kaçtır?
2. Kavaklı (Marunis) Köyü Kato Dağı Suvara Xele Geçidi ile Yoncalı (Anitos) mevkiinde yürütüldüğü belirtilen madencilik faaliyetlerine ilişkin Bakanlığınız tarafından verilmiş ÇED kararı, çevresel izin veya başka herhangi bir idari izin bulunmakta mıdır? ÇED sürecinde yurttaşların ve arazi sahiplerinin katılımı nasıl sağlanmış, yapılan itirazlar nasıl değerlendirilmiştir?
3. Bakanlığınıza Kavaklı (Marunis) Köyü'nde yürütülen madencilik faaliyetlerine ilişkin bugüne kadar kaç başvuru ve şikâyet ulaşmıştır? Bu başvurular üzerine hangi idari ve hukuki işlemler tesis edilmiştir?
4. Son beş yıl içerisinde Hakkâri'de yürütülen madencilik faaliyetlerine yönelik kaç çevre denetimi gerçekleştirilmiş; bu denetimler sonucunda kaç işletmeye idari yaptırım uygulanmış, faaliyet durdurma kararı verilmiş veya adli mercilere bildirimde bulunulmuştur?

5. Hakkâri genelinde ve ekolojik açıdan hassas diğer bölgelerde yürütülen madencilik faaliyetlerinin yer altı ve yer üstü su varlıkları, mera ekosistemleri, biyolojik çeşitlilik, endemik türler ve bölgesel ekolojik bütünlük üzerindeki kümülatif etkilerini ortaya koyan herhangi bir bilimsel çalışma veya Stratejik Çevresel Değerlendirme yapılmış mıdır? Yapıldıysa sonuçları nelerdir?
6. Cilo-Sat Dağları, Sat Buzul Gölleri, Zap Havzası başta olmak üzere Hakkâri'deki hassas ekosistemler ile Kaz Dağları, Munzur Havzası, Akbelen, Hasandin Yaylası, Cudi ve benzeri ülke genelindeki ekolojik açıdan hassas alanlarda yürütülen veya planlanan madencilik faaliyetlerinin etkilerine ilişkin Bakanlığınızca hazırlanmış özel bir koruma, izleme veya risk yönetim programı bulunmakta mıdır?
7. Hakkâri'nin birinci derece deprem kuşağında bulunduğu dikkate alındığında, maden atık depolama alanları ve zenginleştirme tesislerinin deprem riski bakımından güvenliğine ilişkin herhangi bir risk analizi yapılmış mıdır? Yapıldıysa sonuçları nelerdir?
8. Son on yıl içerisinde Hakkâri'de madencilik faaliyetleri nedeniyle bozulan alanların toplam büyüklüğü nedir? Bu alanların ne kadarı rehabilite edilmiş ne kadarı hâlen rehabilite edilmeyi beklemektedir?
9. Polen Ekoloji Kolektifi tarafından kamuoyuyla paylaşılan, yalnızca son bir buçuk yılda 468 bin 784 hektarlık alanın madencilik faaliyetlerine açıldığı ve 202 mega maden projesinin planlandığı yönündeki veriler karşısında, Bakanlığınızın Türkiye genelinde madencilik faaliyetlerinin ekolojik etkilerini sınırlandırmaya, hassas ekosistemleri korumaya ve ekolojik yıkımı önlemeye yönelik yeni bir politika veya yasal düzenleme çalışması bulunmakta mıdır?
10. Kavaklı (Marunis) Köyü başta olmak üzere Hakkâri'de ve ülke genelinde ekolojik yıkıma neden olduğu ileri sürülen madencilik faaliyetlerinin, telafisi mümkün olmayan zararların önlenmesi amacıyla bağımsız bilimsel incelemeler tamamlanıncaya kadar ihtiyatlılık ilkesi gereğince geçici olarak durdurulmasına yönelik Bakanlığınızın herhangi bir değerlendirmesi veya çalışması bulunmakta mıdır?